

СЕКЦІЯ:
МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Г. Панков

МЕТОДОЛОГІЯ ЯК ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Н. Pankov

THE METHODOLOGY AS A RESEARCH ORGANIZATION

1. Звернення до даної теми не зводиться до теоретичного обґрунтування значення методології в наукових дослідженнях, оскільки зазначена проблема сама по собі вказує на її організаційну роль у науці. Однак багаторічна практика роботи з аспірантами і магістрами свідчить про недооцінку з їх боку зазначеної ролі методології. Тому звернення до цієї теми значною мірою продиктовано затребуваністю формування у свідомості молодих вчених методологічного мислення, яке необхідно в будь-якій сфері наукової діяльності. Значення методологічного мислення не повинно обмежуватися тільки теоретичним аспектом його актуалізації, оскільки будь-яке мислення використовується у широкій життєвій сфері і реалізується саме на практиці, зокрема й в науковій. Цим самим обґрунтування актуальності заявленої теми обумовлюється практичним завданням формування вченого, який становить колективне поле будь-якої наукової парадигми.

2. Недооцінка ролі методології в науці можна пояснити переважанням у свідомості багатьох людей так званого «фактуального мислення», згідно з яким істину становлять факти. З наведеної обставини виникає хибне уявлення про чільну роль фактів у досягненні істинного наукового знання. На адресу даного подання слід зазначити, що науково-дослідна діяльність не зводиться лише до колекціонування фактів, а наука — до їх колекції. У науці факти інтелектуально обробляються за допомогою певних емпіричних і теоретичних методів і подаються в обробленому вигляді. Тому наукове знання треба відмежовувати від знання фактів і одночасно наукову істину — від істини, на яку вказують факти. Наукове знання є організоване знання, але ніяк не механічне подання фактичного матеріалу. Таким чином, *істотною передумовою формування методологічного мислення у свідомості вченого має послужити розрив з «фактуальним мисленням».*

3. Наступною умовою методологічного мислення визначимо оптимальний погляд на характер методології. Етимологічне її розуміння як системи методів або вчення про методи само по собі не надає достатньої ефективності. Зрозуміло, воно націлює свідомість вченого до засвоєння і практичного застосування наукових методів у конкретному дослідженні. З огляду на це, автори дослідження в його методологічній частині прагнуть викласти систему використовуваних методів, відзначаючи їх значення для виконаної роботи. Однак цінність методології не обмежується її теоретичною стороною, але охоплює організаційно-практичну сферу науки. Тому оптимальним визначенням методології доцільно визнати погляд на неї в якості *системи принципів і способів організації теоретичної та практичної діяльності, а також*

вчення про цю систему. У такому разі методологію слід представляти не у вигляді сукупності методів дослідження, а в характері організації дослідницької процедури, яку складають використовувані методи. *Методологічна свідомість вченого концентрується навколо пошуку проблеми ефективної організації своєї діяльності*, у якій здійснюється кореляція емпіричних і теоретичних, а також загальнонаукових, приватних наукових і специфічних методів наукового пошуку і викладу його результатів.

4. Універсальним способом організації наукового дослідження постає мова науки, яка представляє собою логіко-категоріальну модель. Іntenція на оволодіння названої моделі у практичному її застосуванні становить істотну сторону методологічного мислення. Необхідно усвідомити, що категоріальний апарат виконує дві основні функції — когнітивну (пізнавальну) і комунікативну. Когнітивна його функція здійснює презентацію досліджуваного об'єкту мовою певного наукового профілю. Комунікативна його функція полягає у забезпеченні колективного процесу наукової діяльності, до якої належить спільність розуміння намірів, організації та результатів дослідження. У зазначеному зв'язку освоєння і застосування категоріальної мови дозволить ефективно організувати дослідження з розрахунком його прийняття з боку членів наукового співтовариства.

У культурологічному відношенні від характеру використання професійної мови залежить визначення ступеню ідентичності тексту нормативам відповідної парадигми. Зміст і спосіб застосування категоріального апарату вказує на специфіку будь-якої наукової парадигми, включаючи культурологічну. Іноді помилково вважають, що вивчення об'єктів культурної спадщини саме по собі свідчить про культурологічне їх вивчення. Однак для організації культурологічного дослідження недостатньо вказати на його об'єкт і предмет, а також поставити в ньому проблему, що потребує вирішення. Важливо визначитися з культурологічним категоріальним апаратом і на його базі здійснити реконструкцію досліджуваної культурної дійсності.

5. Важливо зважати, що наука являє собою соціальний інститут, а наукові традиції становлять не вчені-одинаки, а колективи, діяльність яких спрямована до формування знання про навколишню дійсність. Регулюючими наукову діяльність факторами є норми, що виражають загальнонаукові і галузеві наукові цінності. Тому від індивідуальної методологічної організації дослідження потрібна кореляція з конвенціональними нормами наукової традиції. Ця кореляція обумовлюється не тільки когнітивними потребами, але також наукової етикою, яка стверджує міру відповідальності кожного вченого перед науковим співтовариством і традицією. У цій ситуації доцільно звернути увагу на тісний зв'язок методологічного мислення з етичною свідомістю вченого. Їх єдність становить цінність обов'язку, який складається в теоретичному і практичному освоєнні методології, що дозволить внести позитивний внесок у методологічну традицію певної наукової галузі.